

HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNUNDA SÜRELER

The Legal Time Periods Regulated in Civil Procedure Code

Prof. Dr. Ejder YILMAZ*

A) GENEL OLARAK SÜRE KAVRAMI

Zaman (vakit), sözlük anlamıyla bir işin veya oluşun, içinde geçtiği veya geçeceği dönemi, belirli bir sürenin bir parçasını yahut belli bir anı ifade eder. Zamanın, bazen süreyi de içeren geniş anlamı da vardır.

Süre (müddet) ise, genel olarak, belli bir başı (başlangıcı) ve sonu (nihayeti) bulunan zaman aralığını ifade eder. Bununla birlikte, aşağıdaki örneklerden görüleceği üzere, belli bir ana (olguya, oluşa) kadar veya belli bir andan (olgudan, oluştan) itibaren olan süreler de vardır. Diğer bir ifadeyle, zaman ile süre bazen aynı anlamda da kullanıla-bilmektedir.

Hukukta sürelerin (ve zamanın) özel önemleri/anlamları vardır¹. Haklar ve borçlar, bazı durumlarda süreye bağlı olduklarından ve belli süreler içinde kullanıldıklarından, hukukta zamandan daha çok, süreler anlam ifade ederler. Bununla birlikte davanın açılma zamanı (m.118; 426); belli bazı işlemlerin başlangıcının veya sonunun bağlandığı an (zaman) gibi olgular da (yani, “zaman” da), bazı durumlarda hukukî anlam ifade edebilmektedir².

---

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul-İcra ve İflas Hukuku Anabilim Dalı E. Öğretim Üyesi

¹ Nami Çağan, Vergi Hukukunda Süreler, Ankara 1975; Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukukunda Müddetler (Süreler), Prof. Dr. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu'na Armağan, Ankara 1972, s.621-638; Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Şerhi, Ankara 2012, s.673 vd.

² Bkz. Stein/Jonas, Kommentar zur Zivilprozessordnung, Band 3, Tübingen 2005, s.671 vd; Hanns Prütting/Markus Gehrlein, ZPO Kommentar, Köln

Süreler, düzenlendikleri hukuk dallarına, yöneldiği kişilere/ alanlara ve hukukî nitelik-lerine göre çeşitlere ayrılırlar. En genel anlamda süre çeşitleri deyince, ilk akla gelen; “**zamanaşımı süreleri** ve **hak düşürücü süreler** ayırımı”dır³. Bu ayırım, hem (özel hukuk ve kamu hukukunu içerir şekilde) maddî hukuk hem de yargılama (şeklî) hukuku bakımından önem arzeder. Zamanaşımı veya hak düşürücü süre, duruma göre bazı kişiler bakımından hak yaratır veya hak kaybettirir. Zamanaşımı süreleri, lehine olan tarafça def’î olarak kullanılırken, hak düşürücü süreler, hukukî nitelikleri itibariyle (def’î değil) “itiraz” dırlar ve mahkemece kendiliğinden dikkate alınırlar.

Hukukta öngörülen sürelerin hepsi, zamanaşımı süresi veya hak düşürücü süre kapsamına girmezler; diğer bazı süreler, bunların dışında ayrı kategoriler oluştururlar. Bu tür sürelerle, maddî hukuktan (örneğin Medenî Kanundan, Borçlar Kanunundan, Ticaret Kanunundan, iş hukuku mevzuatından) ve özellikle yargılama hukuklarından çok sayıda örnek getirilebilir.

B) HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNUNDAKİ ZAMAN VE SÜRE İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Hukuk Muhakemeleri Kanununun 90 ilâ 94 üncü maddeleri, süreler hakkında genel hükümlere ilişkindir. Ayrıca Kanunun pek çok maddesinde de zaman ve süre ile ilgili düzenlemeler vardır.

Süreler; belirlenme kaynakları, kesin olup olmadıkları, iş günü/ takvim günü gibi çeşitli ölçütlere göre tasnif edilebilirler. İnceleme konum itibariyle süreleri, esas itibariyle belirlenme kaynaklarına

---

2010, s.647 vd; Hans W. Fasching, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, 2. Band/2. Teilband, Wien 2003, s.529 vd; Karl Spühler/Luca Tenchio/Dominik Infanger, Schweizerische Zivilprozessordnung, Basler Kommentar, Basel 2010, s.694 vd.

³ Bkz. Selahatin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atila Altop, Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 1993 s.1030 vd; Kemal Oğuzman/Turgut Öz, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2009, s. 463 vd.; Fikret Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Ankara 2012 vd. s.1281.

göre, “kanunda belirtilen süreler” ve “hâkim tarafından belirlenen süreler” olarak ikiye ayırarak açıklamalarda bulunacağım.

1) Kanunda Belirtilen Süreler

Bazı süreler, Kanun (HMK) tarafından belirtilmiştir. Bu tür sürelerin bazıları; **1 hafta** (m.38, 5; 43, 2; 44,2; 119, 2; 130, 1; 180, 1; 181, 1; 272, 3; 275, 1; 275, 2; 325, 1; 344, 1; 346, 2; 348, 1; 393, 1; 394, 2; 394, 3; 402, 3; 403, 1); **2 hafta** (m.20, 1; 42, 6; 82, 1; 83, 1; 96, 1; 104, 1; 120, 2; 122, 1; 136, 1; 140, 5; 144, 2; 208, 4; 253, 2; 281, 1; 317, 2; 345, 1; 347, 2; m.387, 1; 397, 2; 409, 1; 418, 2; 426, 2; 437, 1); **1 ay** (m.127, 1; 150, 3; 150, 4; 294, 4; 320, 3; 361, 1; 392, 2; 416, 1; 418, 3; 437, 1; 437, 4; 439, 4; 432, 2) **3 ay** (m.150, 4; 150, 5; 274, 1; 377, 1); **6 ay** (m.398, 1); **1 yıl** (m.46, 3; 287, 1; 339, 1; 399, 3; 427, 1); **10 yıl** (m.377, 1) şeklinde belirtilmiştir. Dikkat edilirse, yeni HMK, eski HUMK’ndan farklı olarak süreleri gün olarak belirlememiş ve HUMK’ndaki günlük sürelerin tamamını haftaya veya aya çevirmiştir.

HMK’nun geçici 3 üncü maddesi, istinaf (bölge adliye) mahkemeleri kuruluncaya kadar (eski) HUMK’nun kanun yolları hükümlerinin uygulanacağını belirttiğinden, HUMK’nun kanun yollarıyla ilgili 7 (HUMK m.432, V), 8 (HUMK m.437, II), 10 (HUMK m. 433, II; 432, II), 15 (HUMK m.432, I; 440, I) ve 20 (HUMK m.438, V) **günlük** süreleri de geçerliliğini halen sürdürmektedir.

HMK’nun yukarıda maddelere atıf şeklinde gösterdiğimiz süreleri bakımından örneğin, davaya cevap verme süresi 2 hafta (m.127, 1); tamamen ıslahta yeni dilekçe verme süresi 1 hafta (m.180, 1); yargılamanın yenilenmesi süresi 3 ay (m.377, 1); haksız ihtiyatî tedbirden doğan tazminat davasının açma süresi 1 yıldır (m.399, 3).

Bu vesileyle belirtmek gerekirse, Hukuk Muhakemeleri Kanunumuzda süreler, daha önce öğretilen yapılan eleştiriler ve öneriler de⁴ dikkate alınarak, eski Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa oranla oldukça yeknesak (tekdüze) hale getirilmiştir.

⁴ Örneğin, Ejder Yılmaz, Aksak Adaletten İşleyen Adalete, Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı 1996/10 (s.474-493), s.477-478; Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı Üzerine Bazı Notlar, Medenî Usul

Kanunda belirtilen sürelerin bir kısmı **taraf**lara (sözgelimi cevap süresi, kanun yoluna başvurma süresi gibi), bir kısmı ise **hâkime** (hakeme) veya yazı işleri müdürüne **yöneliktir**. Örneğin, hâkimin reddi halinde inceleme hâkimi 1 hafta içinde karar verir (m.38, 5); gerekçeli karar 1 ay içinde yazılır (m.294, 4); (aksi kararlaştırılmamışsa) tahkim 1 yıl içinde tamamlanır (m.427, 1) gibi.

Kanun, belirtilen sürelerin bazılarında, bunun **en az** veya **en çok** süre olduğunu düzenlemiştir. Örneğin; tanığa gönderilecek davetiyenin **en az** 1 hafta önceden tebliğ edilmiş olması gerekir (m.243, 2). Cevap dilekçesinin hazırlanmasının çok zor yahut imkânsız olduğu durumlarda verilecek olan ek süre, **bir aya kadardır** (m.127). Hâkim, buradaki takdir yetkisini her somut olayın özelliğini dikkate alarak kullanacaktır; takdir hakkı kullanılırken, her iki tarafın karşılıklı menfaatleri ile usul ekonomisinin⁵ gözetilmesi esastır.

Kanun bazı durumlarda süreyi, net bir şekilde (2 hafta, 1 ay gibi rakam olarak) değil de, hâkimin takdirine bırakır biçimde belirtmiştir. Örneğin, okunamayan veya uygunsuz yahut ilgisiz dilekçenin yeniden düzenlenmesi için **uygun bir süre** verilir (m.32, 2; ayrıca bkz. m.165, 2). Bunun yanı sıra, hâkimin yargılamanın **makul süre** içinde yapılmasını sağlamakla yükümlü olduğuna dair hüküm (m.30); avukatın dosyayı incelememiş olmasını geçerli bir özüre dayanıyorsa hâkimin **kısa bir süre** verebileceği hükmü (m.77, 4); **davanın gereksiz yere uzamasına** sebep olan davayı kazanan taraf, yargılama giderlerine mahkûm edilebileceğine ilişkin hüküm (m.327) gibi düzenlemeler, hal ve şartlara göre yorumlanabilecek türden sürelerdir.

Kanun bazı süreleri, örneğin; hâkimin red sebebinin ilk duruşmada "**hemen**" bildirilmesi (m.38, 1); vekâlet verenin (müvekkilin) vekili ile birlikte duruşmada bulunması halinde vekili tarafından yapılan açıklamalara "**derhal**" itiraz etmezse, bunu kabul etmiş

---

ve İcra İflâs Hukukçuları Toplantısı V, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı Değerlendirmesi, Ankara 2006, (s.167-231) s.185-187.

⁵ Bu konuda bkz. Ejder Yılmaz, Usul Ekonomisi (AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt 57/1, -Prof. Dr. Necip Bilge Armağanı- Ankara 2008, s.243-274)

olacağı (m.78, 1); zabıt kâtibinin dava dosyasına ibraz edilen veya dosyadan çıkarılan belgeyi “**derhal**” listeye kaydedeceği (m.160, 1); davaların birleştirilmesi kararının ilk davanın açıldığı mahkemeye “**derhal**” bildirileceği (m. 166, 2); hükmün yazılıp imza edildikten ve mühürlendikten sonra makbuz karşılığında tarafa verileceği ve bir nüshasının da “**gecikmeksizin**” diğer tarafa tebliğ edileceği şeklinde ifade etmiştir. Burada kullanılan “hemen” veya “derhal” gibi ifadeler; “olabildiğince en kısa zamanda”, “uygun olan ilk fırsatta” anlamındadır.

Dava şartlarının (m.114) taraflarca (yargılama bitinceye kadar) **her zaman** ileri sürülebilmesi mümkündür (m.115, 1); mahkeme, **davanın her aşamasında** davaların ayrılmasına karar verir (m.167, 1) yolundaki hükümler de, sürelerle (daha doğrusu, “zaman” ile) ilgili diğer bazı düzenleme türlerindedir.

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi belli bir rakam sayısı ile gün, hafta, ay veya yıl olarak ifade edilen süreler yanında, başlamanın veya bitiminin, belli bir zamana (ana) yahut olguya dayandırıldığı süreler de vardır. Örneğin, hâkimin reddi **en geç ilk duruşmada** yeni bir işlem yapmadan önce ileri sürülür (m.38, 1); davayı ihbar, **tahkikat sonuçlanıncaya kadar** yapılır (m.61); davaya aslî müdahale, **hüküm verilmeye değin** mümkündür (m.65); tarafların veya mahkemenin dava dosyasında bulunan belgelerdeki açık yazı ve hesap hataları **karar verilmeye kadar** düzeltilebilir (m.183); **sulh görüşmeleri sırasında** yapılan ikrar tarafları bağlamaz (m.188, 3); yemin teklif olunan kimse **yemini edaya hazır olduğunu bildirdikten sonra** diğer taraf yemin teklifinden vazgeçerek başka delile dayanamaz (m.227, 2); hükmün tavzihi (hükmün) **icrası tamamlanıncaya kadar** istenebilir (m.305, 1). Dilbilgisi açısından, burada “süre” ile “zaman” kavramlarının iç içe girdiğini söylemek mümkündür.

Kanunun belirlediği süreler kesindir (m.94, 1). Bu sebeple **hâkim**, kural olarak, **kanunda belirtilen süreleri artıramaz** veya **eksiltemez**. Ayrıca, **hukukî niteliğini de değiştiremez**. Diğer bir ifade ile (hâkim, kanunda gösterilen istisnalar dışında m.90, 1/cümle 2) kanunun kesin olarak öngördüğü süreleri, vereceği açık kararla

kesin olmayan hale getiremez yahut kesin süre içinde yapılmayan işlem için (karşı taraf lehine ortaya çıkan usulî müktesep hakkı da dikkate alarak) yeni bir süre veremez⁶. Bu nedenle hâkim, örneğin 15 günlük temyiz süresini (HMK geçici m.3/HUMK m.427, I) 12 güne indiremez veya 20 güne çıkartamaz; tebliğle başlayan bir sürenin başlangıcı tefhim yahut tefhimle başlayan sürenin başlangıcını tebliğ olarak belirleyemez; temyiz yolu kapalı bir davada (kesin olarak verilen karar bakımından) temyiz süresinin 15 gün olduğunu belirterek temyiz yolunu açamaz. Hükümde bunların aksinin yazılı olması halinde, kanundaki hükmün geçerli olması gerekir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununda (m.90 vd) kullanılan “kanun” tâbiri, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile sınırlı değildir; başka kanunları da kapsar.

Kanunda açıkça gösterilen istisnalara örnekler: Durum ve koşullara göre **cevap dilekçesinin** (veya tarafların ikinci dilekçelerinin) iki hafta içinde hazırlanmasının çok zor olduğu durumlarda hâkim bir defaya mahsus olmak üzere ve bir ayı geçmemek **üzere ek süre** verebilir (m.127; 136, 2). Mahkemenin tarafları dinlemek üzere vereceği süre iki haftadan az olamaz, ancak bu süre gerektiğinde mahkemece uzatılabileceği gibi **kısaltılabilir** (m.144, 2). Tanığa gönderilecek davetiyenin en az bir hafta önce tebliğ edilmesi gerekirse de, acele hallerde tanığın daha önce gelmesine karar verilebilir (m.243, 1). **Bilirkişi raporunun** hazırlanması için verilecek süre üç ayı geçemez; ancak mahkeme gerekçesini göstererek, süreyi üç ayı geçmemek üzere **uzatabilir** (m.274).

2) Hâkim Tarafından Belirlenen Süreler

Kanun bütün süreleri düzenlememiş, işin niteliği ve ihtiyaçlar sebebiyle bazı durumlarda sürenin belirlenmesi işini hâkime bırakmıştır. Bunlar genellikle, somut olayın özellikleri dikkate alınarak hâkimin takdirinin rol oynaması gereken durumlarla ilgilidir.

Hâkim, tayin ettiği sürenin **kesin olduğuna karar verebilir**. Aksi hâlde, belirlenen süreyi geçirmiş olan taraf yeniden süre isteye-

⁶ Bkz. Yılmaz, Şerh s.673-675.

bilir. Bu şekilde verilecek ikinci süre kesindir ve yeniden süre verilemez (m.94, 2).

a) Sürenin belirlenmesinde hâkimin takdir hakkı

Kanunlar, ihtiyaçlara göre genel, kişisel olmayan ve soyut olarak konulan hükümlerden oluşur. Ancak kanunların somut olaya, adalet ve hakkaniyete uygun şekilde uygulanabilmesi, bu konudaki görevli kişilere ve özellikle hâkimlere geniş takdir yetkisi⁷ tanınmasını zorunlu kılar. Bu husus, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü anlayışının egemen olduğu toplumlarda, **son sözü söyleme yetkisi** kendisine verilen ve bizim toplumsal anlayışımızda, “peygamber postuna oturtulan” veya “kestiği parmağın acımadığına inanılan” hâkimlere duyulan güvenden kaynaklanır. Bu arada, “iyi kanunların, kötü hâkimler elinde kötü; kötü kanunların, iyi hâkimler elinde iyi kanunlar haline geldiği” sözünü hatırlamak gerekir.

Genel olarak kabul edildiğine göre, takdir yetkisi her somut olayın özelliğine göre kullanılan bir yetkidir, Takdir yetkisi, keyfilik anlamına gelmez; bu konudaki ölçüt, adalet ve hakkaniyet ölçütüdür⁸. Türk Medenî Kanununun 4 üncü maddesi de açık bir şekilde, “Kanun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği korularda hâkim, **hukuka ve hakkaniyete göre karar verir**” demektedir. Kanımca “adalet ve hakkaniyet”, “hukuk ve hakkaniyet” tabirine oranla daha anlamlıdır.

Kanımca yargılamanın amacı da, adaletli karar vermektir. Kararın adaletli olması, onun taraflar arasındaki uyuşmazlığı, tarafları tatmin eder biçimde tümüyle ortadan kaldırmasının (diğer deyişle, uyuşmazlığı sonsuza kadar yok etmesinin) yanında ve ondan çok daha önemli olarak, toplumsal barışı sağlamaya yönelik

---

⁷ Hâkimin takdir yetkisi hakkında bkz. Aydın Zevkliler, Medeni Hukuk, Ankara 1989, s.90 vd; Seyfullah Edis, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara 1979, s.183 vd; Kemal Oğuzman/Nami Barlas, Medeni Hukuk, İstanbul 2012, s.91 vd.

⁸ Bu kavramların anlamları hakkında bkz. Adnan Güriz (editör), Adalet Kavramı, Ankara 1994; Kadir Gürten, Roma Hukukunda Hakkaniyet, Ankara 2008.

olması demektir. Bunun için kararın maddî gerçekliği yansıtması ve yapılan yargılamanın ucuz, basit ve çabuk yargılama olmasını gerektirir⁹.

“Adalet ve hakkaniyet” duygusu, elle tutulmaz veya gözle görülmez ve fakat hissedilen (beyne, kalbe yansıyan ve tepkisini dile ileten) bir durumdur. Bu konudaki asıl ölçüt, “**kamunun ortak vicdanı**”dır. Hâkimin, takdir hakkını kullanırken, kararlarında “kamunun ortak vicdanı”nı hissetmesi ve bunu kararına yansıtması esastır. Eğer bir karar, toplumda “adaletsiz” (haksız) olarak niteleniyorsa, o karar, “kamunun ortak vicdanı”na aykırı bir karar demektir. Bu durumda kamuoyu, “Millet Adına” kullanılan yargı yetkisinin isabetli kullanılmadığı yönünde görüş bildirmiş olur. Aslında bu husus, yargı faaliyetinin kamu oyunun göz önü önünde cereyan etmesi, yani “yargının aleniyet”i¹⁰ ile ilgilidir ve mahkemeler yaptıkları yargılama ve verdikleri kararlar itibariyle, toplumsal kurallar bakımından, kamuoyunun denetimine tâbidirler. Bu yüzden hâkimlerin verdikleri her türlü kararlarda “kamunun ortak vicdanı”nı hissetmesi ve bunu yansıtması beklenir.

Hâkim süre belirlerken de takdir yetkisini, her somut olayın özelliğini, tarafların durumunu, objektif hukuk kurallarını ve hepsinin de üstünde yargılamanın amacını göz önüne alarak kullanmalı ve vereceği sürenin **hakkı kısıtlamamasına** bilhassa dikkat etmelidir¹¹.

Takdir hakkı, hukuk tekniği anlamında üst mahkemenin denetimine tâbidir. Yargıtay, sürelerin belirlenmesinde kullanılan takdir yetkisi ile ilgili temel esaslar belirlemiştir. Buna göre:

“Davaların uzamasını veya uzatılmak istenmesini engellemek üzere konan kesin süre kuralı, kanunun amacına uygun olarak kullanılmalı, **davanın reddi için bir araç sayılmamalıdır**. Bu neden-

⁹ Bkz. ayrıntılar için: Ejder Yılmaz, *Medenî Usul Hukukunda Islah*, Ankara 2013, s.25 vd.

¹⁰ Yargının aleniyeti hakkında bkz. Nesibe Kurt Konca, *Medenî Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi*, Ankara 2009.

¹¹ Ejder Yılmaz, *Hukuk Davasında Hâkimin Verdiği Kesin Mehilin Hakkı Kısıtlaması*, ABD 1987/1 s.43-52.

lerle de **hâkim tarafından kesin süre verilirken**, 1- Kesin süreye konu işlemin gerekli ve **tarafaların yerine getirebileceği bir işlem olması**; 2- Verilen sürenin işlemin yapılması için **yeterli ve makul bir süre olması**, duruşma gününe kadar kesin süre nedeniyle yapılacak işlem sonrası başka bir işleme gerek yok ise bu **sürenin takip eden duruşma gününe kadar verilmesi**; 3- Yapılacak işlem veya işlemler teker teker, varsa **masrafının miktarıyla birlikte açıkça gösterilmesi**; 4- Sürenin kesin olduğu ve **sonuçlarının tarafa açıklanması** zorunludur¹².

b) Hâkimin belirleyeceği süreler hakkındaki Kanun hükümleri

Kanunun 90 ıncı maddesinin 2 nci fıkrası hükmü, (Kanunda belirtilen sürelerin aksine -m.90, 1-), **hâkimin** haklı sebeplerin varlığı halinde **kendisinin tespit ettiği süreleri değiştirebileceğini** (artırabileceğini veya eksiltebileceğini) düzenlemekte ve gerekli görürse bu konudaki kararından önce tarafları dinleyebileceğini öngörmektedir. Bu hükümden yola çıkılarak, bu konuda hâkimin mutlak yetki sahibi olduğu sonucuna varılamaz. Çünkü, aşağıda verilecek olan örneklerden de görüleceği üzere Kanun, pek çok hükmünde, hâkimin takdir yetkisini ortadan kaldırır tarzda düzenleme yapmıştır. Şöyle ki:

Kanun, hâkimin belirleyeceği sürelerin bazılarında hâkime mutlak yetki tanırken, bazılarında hâkimin vereceği sürenin ne kadar olacağını ve hatta bunun kesin olup olmayacağını da göstererek takdir hakkını sınırlamıştır. Bu hükümleri aşağıdaki gibi gruplamak mümkündür:

i) Kanunda hâkimin vereceği sürenin hem miktarının (uzunluğunun) belli edildiği ve hem de sürenin kesin olduğunu belirten hüküm örnekleri:

Dava dilekçesi eksikse hâkim, eksikliğin tamamlanması için davacıya **bir haftalık kesin süre** verir (m.119, 2).

---

¹² Örneğin: 14.HD 21.3.2008, 954/3680; 1.HD 24.3.2010, 2541/3276.

Dava açılırken yatırılan avans yeterli değilse hâkim, eksikliğin tamamlanması için davacıya **iki haftalık kesin süre** verir (m.120, 2).

Ön inceleme duruşmasında, taraflara (dilekçelerinde) gösterdikleri ve ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirilmesi amacıyla gerekli açıklamayı yapmaları için **iki haftalık kesin süre** verir (m.140, 5).

Resmî senedin inkârı halinde hâkim gerekirse inkâr eden tarafa, dava açması için **iki haftalık kesin süre** verir (m.208, 4).

İstinafta eksik gider varsa, tamamlanması için **bir haftalık kesin süre** verilir (m.344).

Kanun, diğer bazı hükümlerinde ise, sürenin kesin olduğunu belirtmemiş ve fakat "**bir defaya mahsus**" tabirini tercih etmiştir. Kesin sürenin, "niteliği gereği uzatılmasının mümkün olmadığı süre" olduğu dikkate alındığında, "bir defaya mahsus" olarak belirtilen **bu sürelerin de kesin süre olduğu** değerlendirilmelidir. Örneğin:

Yazılı yargılama usulünde cevap dilekçesinin yasal süresi içinde düzenlenmesinin çok zor veya olanaksız olduğu durumlarda, **bir defaya mahsus** olmak ve **bir ayı geçmemek** üzere ek süre verilir (m.127, 1).

Basit yargılama usulünde cevap dilekçesinin yasal süresi içinde düzenlenmesinin çok zor veya olanaksız olduğu durumlarda, **bir defaya mahsus** olmak ve **iki haftayı geçmemek** üzere ek süre verilir (m.317).

Bu örneklerden de görüldüğü üzere, kanunun bu şekilde belirttiği süreler (miktarı hâkim tarafından belirlenmek üzere) kesindir ve hâkimin bunun tersine karar verebilmesi (yani bu tür süreleri, kesin olmayan süre olarak verebilmesi) mümkün değildir.

Keza bu örneklerde, hâkimin vereceği sürenin miktarı da (belli sınır dahilinde) açıkça bellidir, hâkim bunların dışında (m.127, 1 ve 317'deki durum hariç) başka bir süre belirleyemez.

ii) Kanunda hâkimin vereceği sürenin yalnızca miktarının belli edildiği (ve fakat sürenin kesin olduğunun belirtilmediği) hüküm örnekleri:

Cevap dilekçesi eksikse, hâkim eksikliğin tamamlanması için davalıya **bir haftalık süre** verir (m.130, 2). Bu vesileyle vurgulamak gerekirse, **dava dilekçesindeki eksikliği** düzenleyen m.119, 2'de süre, kesin olarak belirlenmiştir; paralel iki madde arasındaki farklılığın, kabul edilebilir (makul ve mantıklı) izahı yoktur; bunun, bir atlamadan kaynaklandığı düşünülebilir.

Hâkim kısmen ıslahta, tarafa **bir haftalık süre** verir (m.181).

Üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen davalarda hâkimin resen başvuracağı delil için gereken giderlerin ödenmesi için taraflara **bir haftalık süre** verilir (m.325).

Delil tespitinde itiraz ve ilave sorular için **bir haftalık süre** verilir (m.402, 3).

Kanun (m.281, 1) tarafların, bilirkişi raporunun kendilerine tebliği tarihinden itibaren **iki hafta içinde**, raporda eksik gördükleri hususların bilirkişiye tamamlattırılmasını, belirsizliklerin bilirkişi tarafından açıklanmasını veya yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebileceklerini düzenlemiştir. Buradaki **iki haftalık süre kesin değildir**; bilirkişi raporundaki hesaplamaların doğru olup olmadığının iki hafta içinde anlaşılmasının zor olması gibi durumlarda, taraflar hâkimden kendilerine daha uzun bir itiraz süresi vermesini talep edebilirler.

Bu örneklerde hâkim, Kanunun belirlediği **süreler** (süre miktarları) **ile bağlıdır** ve ancak bunları **kesin olarak verip vermemek** veya **yeni (ek) süre venip vermemek hâkimin takdirindedir**. Başka bir ifadeyle, hâkimin bu süreleri, kesin olarak niteleyememesi diye bir yasak söz konusu değildir.

iii) Kanunda hâkimin vereceği sürenin yalnızca kesin olduğunun belirtildiği (ve fakat miktarının belli edilmediği) hüküm örnekleri:

Kanunî temsilcilerin temsil veya izin belgelerini göstermeleri için hâkim, **kesin süre** verir (m.54, 2).

Vekâletnamesiz dava açılmasında, gecikmesinde zarar doğabilecek hallerde mahkeme vekâletnamenin getirilmesi için **kesin süre** verir (m.77, 1).

Davada teminat, hâkim tarafından belirlenen **kesin süre** içinde gösterilir (m.88, 1).

Dava şartı eksikliğinde hâkim, eksikliğin giderilmesi mümkünse tamamlanması için **kesin süre** verir (m.115, 2).

Elindeki belgeyi ibraz etmeyen tarafa hâkim, ibraz için **kesin bir süre** verir (m.220, 1).

Hâkim, delil ikamesinde belirlenen avans için **kesin süre** verir (m.324).

Bu örneklerde, hâkimin vereceği sürenin kesin olduğu (kanunda) belirtilmiş ve fakat sürenin ne kadar olduğu belirlenmemiştir. Bu nedenle **sürenin miktarı, hâkimin takdirine ait** bir husustur. Kanundaki bu açık düzenleme sebebiyle, hâkimin belirlediği süre (kanundan dolayı) kesindir; **hâkim bunların kesin olmadığını belirleyemez** ve verdiği süreyi sonradan değiştiremez ve verilen süre içinde gereğinin yapılmaması halinde hâkim yeni (ek) süre veremez.

Kanun bir hükmünde (m.240, 3), tanık listesinde adres gösterilmemesi veya gösterilen adreste tanığın bulunamaması durumunda adres göstermesi için, tarafa **işin niteliğine uygun kesin süre** verileceği belirtilmiştir. Yine, avukatın geçerli bir özürle dosyayı incelememiş olması halinde hâkimin **bir defaya mahsus kısa bir süre** verebileceğini düzenleyen hüküm (m.77, 4) de, Kanundaki alışılmışın dışında başka ifade içermesine rağmen, yukarıdaki gruba giren süre hükümlerindedir.

iv) Kanunda hâkimin vereceği sürenin miktarının belli edilmediği ve kesin olduğunun da belirtilmediği hüküm örnekleri:

Hâkim taraflardan birinin ileri sürdüğü ön sorunu (m.163) incelemeye değer görürse, delil ve cevap için **süre belirler** (m.164).

Hâkim, gerekli gördüğü durumda, tanığın **belirlenecek süre** içinde yazılı cevap vermesine karar verebilir (m.246).

Hâkim, başka bir davayı ve idarî işlemi bekletici sorun yapmak üzere, iki tarafa **uygun bir süre** verir (m.165, 2).

Hâkim, bilirkişinin süresini üç ayı geçmemek üzere **uzatabilir** (m.274).

Tavzih talebi halinde mahkeme, karşı tarafa cevap vermesi için **süre** verir (m.306).

Bu örneklerde, **hâkime verilen takdir yetkisi, hem sürenin miktarı hem de verilecek sürenin kesin olup olmadığı** bakımındandır.

“Tahkikat aşamasında tarafların dinlenmesi için iki tarafa vereceği süre **iki haftadan az olamaz, hakim bunu uzatıp kısaltabilir**” (m.144, 2) yolundaki hükümde, iki hafta tabiri kullanılmasına rağmen buradaki belirleme hâkimi bağlamaz, hâkim (iki haftadan) daha kısa veya daha uzun bir süre belirleme yetkisine sahiptir.

Kanun, bazı hükümlerinde, doğrudan doğruya bir süreden bahsetmeksizin de düzenleme yapmış olabilir; ancak bu gibi **hallerin niteliği gereği hâkimin süre vermesi gerekmektedir**. Örneğin, bir delilin sonradan ileri sürülmesi yargılamayı geciktirme amacı taşıyamıyorsa veya süresinde ileri sürülememesi tarafın kusurundan kaynaklanmıyorsa mahkeme o delilin sonradan gösterilmesine izin verebilir (m. 145, 1); mahkeme, ticarî defterlerin ibrazına karar verir (m.222, 1); hâkim, yabancı dilde belgenin ibrazına karar verir (m.223, 1).

Bu gibi durumlarda da sürenin miktarını ve kesin olup olmadığını, hâkim takdir eder.

3) Tahkimde süreler:

Kanunun tahkimle ilgili 11 inci Kısımında da (m.407-444) çeşitli süreler öngörülmüştür. Örneğin, tarafların aksini kararlaştırabilecekleri bir hükme veya tahkim sözleşmesine uyulmazsa tarafın bu aykırılığa itiraz etmesi mümkündür. Bu itiraz, **iki hafta** veya **hakemlerin bu konuda kararlaştırdıkları sürede** yapılır (m.409); tahkim sözleşmesinin konusunu oluşturan bir uyumsuzluğun (yani, hakemde açılması gereken bir davanın) mahkemede (Devlet mahkemesinde) açılması halinde, davalı bunu ilk itiraz (m.116) olarak, kural olarak **iki hafta** içerisinde cevap dilekçesinde (m.127, m.317) ileri sürer; hakemin yetkisizliği itirazı en geç cevap dilekçesinde ileri sürülür (m.422, 2); hakemin yetkisine aştığına ilişkin itiraz ise **derhal** yapılır (m.422, 3); mahkemeden **ihtiyatî tedbir kararı alınmışsa tahkim davası iki hafta içinde** açılmak zorundadır (m.426); tahkim süresi 1 yıldır (m.427); tahkimde **dava dilekçesi ve cevap dilekçesi süresi** hakem tarafından belirlenir (m.428, 1) gibi. Tahkimin niteliği gereği bu, sürelerin bir kısmı mahkemelerdeki gibi katı sonuçlar doğurmazlar, tarafların veya hakemin bazı şartlarla süreleri değiştirebilmeleri mümkündür.

C) SÜRELERİN BAŞLAMASI

Kanun, belirttiği bu sürelerin bir kısmının **başlama anını** da (ya tarih olarak ya da başka bir olgu veya oluş şeklinde) belirtmiştir.

Süreler, genellikle, taraflara **tebliğ** tarihinden başlar (m.91, 1/ilk yarım cümle)¹³. Kanunda açıkça öngörülen hallerde ise, tefhim (yüze karşı sözlü bildirim) tarihi esastır (m.91, 1/ikinci yarım cümle).

Kanunun çeşitli maddelerinde de bu esasa uyularak, ilgili sürenin tebliğle/tefhimle başlayacağı açık bir şekilde belirtilmektedir. Ancak, sürenin başlangıcının **tebliğ** veya **tefhim olmadığı haller** de vardır. Örneğin:

Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi halinde, bu karar verildiği anda **kesin** ise **bu tarihten**; kesin değilse, süresi içinde

¹³ Tebligat konusunda bkz.: Ejder Yılmaz/Tacar Çağlar, Tebligat Hukuku, Ankara 2007.

kanun yoluna **başvurulmayarak kararın kesinleştiği tarihten** itibaren iki hafta içinde işlem yapılması gerekir (m.20, 1).

Tarafın, hâkimi red sebebini davaya bakıldığı sırada öğrenmiş ise en geç **öğrenmeden sonraki** ilk duruşmada ileri sürmesi gerekir (m.38, 1).

Mahkeme, hâkimi red sebebiyle doğan disiplin para cezasının tahsili için **dosyanın geliş tarihinden başlayarak** iki hafta içinde gereğini yapar (m.42, 6).

Eski hale getirme talebi, işlemin süresinde yapılmamasına sebep olan **engelin kalkmasından itibaren** iki hafta içinde talep edilmelidir (m.96, 1).

Hukuk Muhakemeleri Kanununun tayin ettiği sürelerin bitmesi adlî tatile (20 Temmuz ilâ 31 Ağustos) rastlarsa, bu süreler, ayrıca bir karara gerek olmaksızın **adlî tatilin bittiği günden itibaren** bir hafta uzatılmış sayılır (m.104, 1).

Belirsiz alacak davası açan davacı, alacağın miktarının **belirlenmesinin mümkün olduğu anda**¹⁴ talebini arttırabilir (m.107, 2).

Duruşma günü tayini için taraf başvurusu gereken hallerde, (taraf başvurmadığı için) gün tespit ettirilmemişse, **son işlem tarihinden başlayarak** bir ay geçmekle dosya işleminden kaldırılır (m.150, 3).

Dosyası işleminden kaldırılan dava, **işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak** üç ay içinde yenilenebilir (m.150).

Davasını tamamen ıslah ettiğini bildiren taraf, bu **bildirimden itibaren** bir hafta içinde yeni bir dava dilekçesi vermek zorundadır (m.180, 1).

Bilirkişiyi red talebinin, red sebebinin **öğrenilmesinden itibaren** en geç bir hafta içinde yapılması şarttır (m.272, 2).

Öte yandan örneğin, İş Mahkemeleri Kanununa (m.8) göre, iş mahkemelerindeki (8 günlük) temyiz süresi tefhimden itibaren baş-

---

¹⁴ Buradaki "an" kelimesi, yerinde değildir; kanımca olması gereken hukuk bakımından bunun, "...belirlenmeyi müteakip hâkimin vereceği süre içinde..." şeklinde değiştirilmesi uygun olur (bkz. bu konuda Yılmaz, Şerh s. 742-743).

lar; bazı kadaastro davalarında süre, askı tarihinden başlar (Kadaastro K. m.11).

Verdiğim bu örneklerden de anlaşıldığı üzere, sürenin başlangıç tarihinin yanlış bilinmesi, sürenin kaçırılmasına ve hak kayıplarına yol açabileceğinden bu hususun doğrusunun bilinmesi, büyük önem göstermektedir.

D) SÜRELERİN BİTMESİ

Süreler, **gün** olarak belirtilmişse, tebliğ veya tefhim edildiği (ilk) gün hesaba katılmaz (m.92, 1/birinci yarım cümle). **Tebliğ** veya **tefhim gününün hesaba katılmamasının** nedeni, sürenin lehdarını korumak bakımındandır ve yerindedir. Çünkü, aksi halde öğleden sonra geç bir saatte veya duruma göre akşam saatlerinde (gece: Tebligat Kanunu Yönetmeliği m.54) yapılabilecek tebligatta bir günlük hak ortadan kaldırılmış olurdu.

Günlük sürelerde tebliğ veya tefhim gününün sayılmayacağına dair olan bu hükmün, sürenin tefhim veya tebliğ dışında başlamasının öngörüldüğü hususlarda da kıyasen uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kanun (m.92, 1/ikinci yarım cümle), sürenin sonunun **tatil saati** olduğunu belirtmektedir. Örneğin, günlük çalışma (mesaî) süresi, saat 17.30'ta bitiyor ve daha sonra tatil saati başlıyorsa, bu saate kadar gerekli işlemin yapılması gerekir.

Süre, **hafta**, **ay** veya yıl olarak belirlenmiş ise başladığı güne son hafta, ay veya yıl içindeki karşılık gelen günün tatil saatinde biter. Sürenin bittiği ayda (yılda), başladığı güne karşılık gelen bir gün yoksa, süre bu ayın (yılın) son günü tatil saatinde sona erer (m.92, 2)¹⁵.

Dikkat edilmelidir ki, 1 aylık süre ile 30 günlük süre aynı şey değildir. Bu sebeple örneğin 31 Aralık'ta başlayan (o gün tebliğ edilen) otuz günlük sürenin sonu (bildirme günü olan 31 Aralık

---

¹⁵ Bkz. Yılmaz, Şerh s.677-680.

tarihi sayılmaksızın), 30 Ocak çalışma saati bitimi iken, 31 Aralık'ta başlayan (o gün tebliğ edilen) bir aylık sürenin sonu (30 Ocak çalışma saati bitimi değil) 31 Ocak çalışma saati bitimidir. Şayet 30 günlük süre varsa ve ilgili 31 Ocak günü işlem yaparsa, yaptığı işlem süresinden sonra yapılmış olduğundan hak kaybına uğrayabilir.

Elektronik işlemlerde ise süre, (tatil saatinde değil) **günün sonunda** (yani, **saat 00.00'**da) biter (m.445,4; HMK Yönetmeliği m.5, 9). Bu nedenle elektronik ortamda dava, (gece yarısı, ertesi güne sarkmadan) saat 00.00'a kadar açılabilir (HMK Yönetmeliği m. 36,10) veya elektronik ortamda kanun yolu başvurusu saat 00:00'a kadar yapılabilir (HMK Yönetmeliği m.48, 10).

Elektronik Tebligat Yönetmeliği'ne (m.9) göre, elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik tebligat adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır. Bu hükme göre; elektronik tebligat, elektronik tebligat adresine 01 Nisan tarihinde ulaşmışsa, tebligat, 06 Nisan'da yapılmış sayılacak ve sözgelimi 15 günlük süre sözkonusu ise, tebliğ günü olan 06 Nisan sayılmayacak (m.92, 1/birinci yarım cümle) ve süre, 21 Nisan çalışma saatinin sonunda bitecektir.

Hukuk Muhakemeleri Kanununda (geniş anlamda yargılama hukukunda) düzenlenen veya hâkimin verdiği süreler, **takvim günü** süreleridir. Buna karşılık, örneğin iş hukukunda süreler genel olarak (takvim günü değil), **iş (çalışma, mesaî) günü** süreleridir. Takvim günü ölçütüne göre belirlenen süreler ile **iş günü ölçütüne göre belirlenen sürelerin hesabı birbirinden tamamen farklıdır**. İş günü olarak belirlenen durumlarda, yalnızca iş günleri hesaba dahil edilir, resmî tatil veya hafta tatili günleri dikkate alınmaz. Örneğin 21 Eylül Perşembe günü tebliğ edilen 7 iş günlük süre, (hafta sonu -cumartesi ve pazar günü- çalışılmayan yer bakımından) 01 Ekim Pazartesi günü çalışma saati sonunda biter. Aynı örnekte 7 takvim günü süresinin hesabında ise, süre, 28 Eylül Perşembe günü çalışma saati bitiminde sona erer; çünkü, resmî tatil günleri de süreye dahildir (m.93, 1/cümle 1).

Sürenin **son günü resmî tatil gününe** rastlarsa, süre, tatili takip eden ilk iş günü çalışma saati sonunda biter (m.93, 1/cümle 2).

Sürenin son günü, resmî tatile değil de, görev aksatılmamak üzere Devlet memurlarının Bakanlar Kurulu kararı ile **idarî izinli sayıldığı günlere** rast gelirse, m.93 hükmü uygulanmaz; başka bir ifade ile bu tür günler, süreleri etkilemez ve uzatmaz. Bakanlar Kurulu kararı ile ilân edilen idarî izinli günlerde, resmî daireler ve mahkemeler (yanısıra, bankalar gibi kuruluşlar) faaliyetlerine devam ederler. Yargıtay kararları da bu yöndedir¹⁶.

E) SÜREYE UYMAMANIN YAPTIRIMI

1) Kesin olmayan süreye uymamanın yaptırımı

Süre, hâkime (hakeme veya yazı işleri müdürü gibi kişilere) yönelik olarak verilmişse, süreye uyulmaması ve işin daha sonra yapılmasının görülen dava bakımından hukukî bir etkisi yoktur. Süreye uymama, olsa olsa uymayan görevli (örneğin hâkim) için disiplin cezasını gerektirebilir veya şartları oluşursa "hakın yerine getirilmesinden kaçınılmış olması" sebebiyle hâkimin yargılama faaliyetinden dolayı Devletin hukukî sorumluluğuna yol açabilir¹⁷.

Süre tarafa yönelik ise, belirlenen (kesin olmayan) süreyi geçiren taraf **yeniden** (ek) süre isteyebilir. Verilen bu **ikinci süre**, hâkim tarafından kesin olduğu belirtilmese dahi **kendiliğinden kesindir** ve **yeniden süre verilemez** (m.94, 2). İkinci sürenin de kaçırılması halinde aşağıdaki (2) nci ihtimaldeki yaptırım sözkonusu olur.

2) Kesin süreye uymamanın yaptırımı

Bu konudaki genel ilkeye (m.94, 3) göre; kesin süre içinde yapılması gereken işlemi, süresinde yapmayan tarafın, o **işlemi**

¹⁶ Bkz. Yılmaz, Şerh s.681.

¹⁷ Hakan Pekcanıtez/Oğuz Atalay/Muhammed Özekes, Medenî Usul Hukuku, Ankara 2012, s.217; Abdürrahim Karslı, Medeni Muhakeme Hukuku, İstanbul 2012, s.449.

yapma hakkı ortadan kalkar. Bunun istisnası, eski hale getirme müessesesidir (m.95-101)¹⁸

Bu genel ilkenin Kanundaki somut örneklerine gelince:

Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi halinde, taraflardan biri, süresi (kesin karar ise, verildiği tarihten; kanun yolu açık karar olmasına rağmen süresi içinde kanun yoluna baş vurulmamışsa kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna baş vurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliği tarihinden itibaren **iki hafta**) içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye **gönderilmesini talep etmezse**, mahkemece **davanın açılmamış sayılmasına** karar verilir (m.20, 1).

Dava açan kanunî temsilci veya tüzel kişi organı, izin/temsil belgelerini süresi içinde mahkemeye vermezse, **dava açılmamış** veya yapılan **işlemler yapılmamış sayılır** (m.54, 3). Benzeri hüküm, vekâletnamesiz dava açan avukat bakımından da vardır (m.77, 1).

Kendisinin de hazır olduğu duruşmada, vekili tarafından yapılan açıklamalara derhal itiraz etmeyen taraf, bu açıklamalara **rıza göstermiş sayılır** (m.78, 1).

Davada teminat göstermek zorunda olan taraf, hâkim tarafından verilen süre içinde teminat göstermezse, **dava usulden reddedilir** (m.88).

Dava şartı (m.114) eksikliği halinde, tamamlanması için verilen süre içinde eksiklik giderilmezse, **dava**, dava şartı eksikliği nedeniyle **usulden reddedilir** (m.115, 2).

İlk itiraz (kesin yetki kuralının bulunmadığı hallerde yetki itirazı veya uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi gerektiği itirazı -m.116-), cevap dilekçesinde (m.126-127, 317) ileri sürülmezse, daha sonra dinlenmez (m.117, 1; 131, 1); bunun sonucunda, duruma göre, yetkisiz mahkeme yetkili hale gelir veya ortada geçerli ve bağlayıcı bir tahkim sözleşmesi bulunmasına rağmen, davanın açıldığı mahkeme (Devlet mahkemesi) davayı görmeye devam eder

---

¹⁸ Yılmaz, Şerh s.989 vd; Erdal Tercan, Medenî Usul Hukukunda (Kesin Sürelerin Kaçırılması Halinde) Eski Hale Getirme, Ankara 2006.

(başka bir ifadeyle, tahkim sözleşmesi, hakemin görevi açısından hükümsüz hale gelir).

Dava dilekçesi eksikse ve verilen süre içinde tamamlanmazsa **dava açılmamış sayılır** (m.119, 2). Bunun sonucunda davanın açılmasıyla usul hukuku veya maddî hukuk bakımından doğan sonuçlar ortadan kalkar.

Eksik gider avansı, verilen iki haftalık kesin süre içinde tamamlanmazsa (m.120), **dava**, dava şartı eksikliğinden dolayı **usulden reddedilir** (m.115, 2).

Süresi içinde cevap dilekçesi verilmemesi halinde, davalı, davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü **vakıaların tamamını inkâr etmiş sayılır** (m.128). Bu husus savunmanın değiştirilememesi bakımından önemlidir¹⁹.

Dava veya cevap dilekçelerinde gösterilen ve fakat sunulmayan delillerin ibrazı için verilen sürede, taraf kararın gereğini yerine getirmezse, o **delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılır** (m.140, 5).

Duruşma gününün belirlenmesi için tarafın başvurusu gereken hallerde, süresi içinde talepte bulunmadığı için duruşma günü tayin edilemezse, **dosya işleminden kaldırılır** (m.150, 3). Dosyanın kaldırıldığı tarihten itibaren bir ay sonra yenileme talebinde bulunulursa **yeniden harç alınır** (m.150, 4); üç ay içinde yenileme talibinde bulunulmazsa **dava açılmamış sayılır** (m.150, 5).

Bekletici sorun için kendisine süre verilen taraf, bunun gereğini yapmazsa, bu husustaki **iddiasından vazgeçmiş sayılır** (m.165, 2).

İsticvap için belirlenen süre içinde gelmeyen taraf, isticvap konusu vakıaları **ikrar etmiş sayılır** (m.171)²⁰.

Davasını tamamen (veya kısmen) ıslah eden kimse, bir hafta içinde yeni bir dava dilekçesi vermezse, **ıslah hiç yapılmamış gibi davaya devam edilir** (m.177; 181)²¹.

¹⁹ Bkz. Yılmaz, Şerh s.829-831.

²⁰ Erdal Tercan, Medenî Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı, Ankara 2001.

²¹ Yılmaz, Islah s.585 vd.

Belge ibraz etmesine karar verilen taraf, süresi içinde buna uymazsa, mahkeme, duruma göre ibrazı istenen belgenin içeriği hakkında **diğer tarafın beyanını kabul edebilir** (m.220, 3).

Tanık listesinde adres gösterilmemiş veya gösterilen adreste tanık bulunmamışsa, verilen süre içinde adres gösterilmezse, bu **tanığın dinlenilmesinden vazgeçilmiş sayılır** (m.240, 3).

Kanun yollarının açık olması ihtimalinde, davada verilen karar süresi içinde nihaî karar aleyhine **temyiz** yoluna (HMK geçici m.3/HUMK m.432) ve Yargıtay'ın kararına karşı **karar düzeltme** yoluna (HMK geçici m.3/HUMK m.440) gidilmezse **hüküm aleyhe olarak kesinleşir**.

Şartları mevcut olmasına rağmen süresinde (HMK m.377; HMK geçici m.3/HUMK m.447 **yargılamanın yenilenmesi** yoluna gidilmezse, **aleyhe olan hüküm ortadan kaldırılmamış olur**.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Yargıtayın yerleşik kararlarına göre, hâkimin **kesin** süre vermesi halinde, bu **sürenin hukukî sonuç doğurabilmesi için** hâkimin yapılması gereken işlemleri ve ne kadar sürede yapılacağını açık bir şekilde tam olarak belirtmesi ve bunların yapılmamasının doğuracağı sonuçları açıklayarak tarafları uyarması şarttır²². Aksi takdirde, süre içinde işlemi yapmayan taraf, hak kaybına uğramaz ve hâkimden yeni süre isteyebilir²³. Kendisine kesin süre verilen tarafın avukatının bulunması, ihtarât yapılması zorunluluğunu kaldırmaz²⁴.

²² Bkz. Yılmaz, Şerh s.681 vd.

²³ Bkz. örneğin: "Kesin süreye dair ara kararında, **yapılması gereken işlerin neler olduğunun** ve her bir iş için **ne miktar ücret yatırılacağı**nın belirtilmesi, bilhassa tanınan sürenin **yeterli ve elverişli** olması, tanınan süre içinde yapılması istenen işlerin ne olduğunun hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde açıklanması, **kesin süreye uymamanın doğuracağı sonucun açık olarak anlatılması** ve anlatılanların **tutanağa geçirilmesi**, bunlara **uyulmaması durumunda** mevcut kanıtlara göre karar verilip, gerektiğinde **davanın reddedilebileceğinin** yine açıkça bildirilmesi suretiyle ilgili tarafın **uyarılması**, gerektiği her türlü duraksamadan uzaktır" (HGK 28.3.2012, 19-55/249).

²⁴ Yılmaz, Şerh s.692 ve orada anılan HGK 6.10.2004, 9-512/464.

Yargıtayın uygulaması, hâkimin kendisinin verdiği süre bakımındandır. Buna karşılık kesin süre, kanundan kaynaklanıyorsa, hâkimin ayrıca uyarıda bulunmasının gerekmediği kanısındayım.

F) VEKİLİN SÜRENİN KAÇIRILMASINDAN DOĞAN SORUMLULUĞU

Avukatlık Kanununun 34 üncü maddesine göre; avukatlar, yükledikleri görevleri bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde **özen**, doğruluk ve onur içinde yerine getirmekle yükümlüdürler. Keza, Türk Borçlar Kanununun 506 ncı maddesine göre de vekil, üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve **özenle** yürütmekle yükümlüdür. Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen **basiretli bir vekilin** göstermesi gereken davranış esas alınır.

Avukatın üzerine aldığı işleri takip ederken, basiretli davranması şarttır. Bu basiret, en azından avukatın kendi işini takip ederken göstermesi gereken özene eşittir. Yargıtay, avukatın özen borcunun alelade bir vekilden daha ağır olduğunu kabul etmektedir.

Süre ile ilgili hükümlere uyulmaması da özen borcunun ihlâli anlamındadır. Bu konuda Yargıtay kararlarını örnek olarak vermek isterim:

“**Vekilin** işin başarılı olması için hayat deneyimlerine ve işlerin normal oluşuna göre gerekli girişim ve davranışlarda bulunması ve başarılı sonucu engelleyecek davranışlardan kaçınması, **basiretli hareket etmesi özen borcunun konusunu teşkil eder.** Bir avukatın dava süresini korumak için başvurduğu yolun yeterli olmadığını kestiremeyip ihtiyatsızca hareket ederek **süreyi kaçırmaması** özen borcunun gereği gibi ifa edilmeyişine ilişkin bir olgu olarak kabul edilmelidir. Nitekim avukatın görevi olayları mantıklı şekilde değerlendiren işin türü ve ağırlığına göre öngörülmesi gerekli bütün yönleri dikkate almaktır. Açıklanan hukuk kuralları ışığında olaya bakıldığında davalı avukatın vekaletnamenin verildiği günde kamu-laştırma tebligatının tebliğ edildiğini bildirmesine inanarak hareket ettiği cevap dilekçesindeki savun-masından açıkça anlaşılmaktadır.

Oysa davalı **ihtiyatlı ve temkinli hareket etmek mesleki bilgilerini de değerlendirerek** davacıların miras bırakanlarının bu sözlerine güven duymadan araştırmaya başvurmadan **ihtiyatsız bir şekilde vakit geçirmesi** ve daha sonra **sükutu hak süresini kaçırarak dava açması** özen yükümlülüğüne aykırı bir davranıştır²⁵.

Temyiz süresinin kaçırılması, Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesi anlamında görevi ihmal suçu da oluşturabilir. Anılan hükme göre, “kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle kişilerin mağduriyetine ... neden olan ... kamu görevlisi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Örneğin:

“1136 sayılı Avukatlık Yasasının 34. maddesine göre vekalet görevini özen, doğruluk ve güven içerisinde yerine getirme yükümlülüğünü taşıyan sanık avukatların, B Asliye Hukuk Mahkemesinin 01.07.2003 gün ve 2002/784 esas, 2003/433 karar sayılı boşanma ilamını temyiz etmek üzere katılanın vekilliğini üstlendikleri halde, hükmü **yasal süre geçtikten sonra temyiz** ederek, temyiz isteminin süre yönünden reddedilmesine ve katılanın mağduriyetine neden olduklarının anlaşılması karşısında; eylemlerinin 765 sayılı TCY.nın 230 ve 5237 sayılı TCY’nın 257/2. maddesi kapsamındaki **görevi savsama suçunu oluşturduğu** gözetilmeden ihmal kastıyla hareket etmedikleri biçimindeki yetersiz gerekçeyle beraat hükümleri kurulması yasaya aykırıdır²⁶.

---

²⁵ 13.HD 26.12.1995, 10929/11812. Ayrıca bkz.: “Davacı profesyonel yardım almak üzere davacı avukata başvurmuş, vekalet vererek davanın takip edilmesini istemiştir, davalı avukat ise İş Mahkemesince verilen görevsizlik kararı için **süresi içinde tahrir dilekçesi vermeyerek davanın açılmamış sayılmasına sebebiyet vermiştir**. Davalının sorumluluğunda olan işlemler sebebiyle davacıya sorumluluk yüklenemeyeceği gibi davacının olayda üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmediğinden de bahsedilemez. Öyle olunca **davalının görevini layıkıyla yapmadığı anlaşılmaktadır**” (13.HD 28.11.2011, 9566/17571).

²⁶ 4.CD 6.10.2009, 8209/1556.

Türkiye Barolar Birlięi Disiplin Kurulu kararlarına göre de, örneğin hak düşürücü süre içinde dava açılmaması disiplin sorumluluğunu gerektirir²⁷.

Bu vesileyle belirtmek isterim ki, bu gibi durumlarda avukatın sorumlu tutulabilmesi için; süresinde gerekli başvuru yapılırsa (örneğin, temyiz yoluna başvurulsa) idi, sonucun değişecek olması gerekir. Bir başka deyişle, vekil işlemi yapsaydı (kararı temyiz etseydi) **dahi sonuç değişmeyecek** ise burada bir zarar doğmadığından sorumluluk da olmaz.

Hukuk Genel Kurulu'na göre, böyle durumlarda "davalının **temyiz süresini kaçırmak şeklinde gerçekleşen kusurlu eylemin**den dolayı davacı yönünden bir **zarar oluşup oluşmadığı** belirlenmek; bir zararın doğduğunun anlaşılması halinde ise, eylem ile zarar arasında uygun **nedensellik bağı bulunup bulunmadığı** ayrıca saptanmak suretiyle, ortaya çıkacak uygun sonuç çerçevesinde bir karar vermek gerekir"²⁸.

---

²⁷ TBB Disiplin Kurulu kararı 11.11.2005, 284/373.

²⁸ HGK 24.10.2007, 13-751/756.